

університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки. 2019. № 4. С. 20–25. doi: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2019.4.3>.

2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ : Кондор, 2016. 716 с.

3. Вербіцький Р. Я. Унітарна держава : курсова робота. Київ : НАВС, 2024. 36 с.

Войтова Аліса Миколаївна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАННЯ ПРО СКЛАД ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Склад правопорушення є предметом вивчення загальної теорії держави і права та інших юридичних наук. Абсолютна більшість сучасних науковців-теоретиків під складом правопорушення розуміють сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, які дозволяють кваліфікувати діяння особи як протиправне. Установлено, що найбільш досліджуваним складом правопорушення є склад злочину. Учення про склад злочину досконало розроблено в сучасній кримінально-правовій доктрині. Ознак складу конкретного злочину немає поза межами кримінально-правової норми. Склад злочину, який закріплений у кримінально-правовій нормі, є результатом правотворчості законодавця.

Адміністративним правопорушенням властива ціла низка характерних ознак, які утворюють їх юридичні склади. Залежно від юридичних властивостей, розрізняють ознаки, які мають юридичне значення, й які такого значення не мають. Учення про склад правопорушення сприяє виявленню істотних ознак антигромадських діянь, допомагає правильно кваліфікувати правопорушення та сприяє правовому вихованню громадян [1, с. 57].

Доведено, що склад – це опис діяння в законі ще не вчиненого, а тільки передбачуваного чи можливого діяння. Структура складу адміністративного правопорушення традиційно являє собою сукупність чотирьох елементів – об'єкта, об'єктивної сторони,

суб'єкта та суб'єктивної сторони.

Визначення складу цивільного правопорушення здебільшого виходить із факту підстави юридичної відповідальності. За цивільним законодавством, цивільним правопорушенням є невиконання або неналежне виконання цивільного зобов'язання однією зі сторін договору. Шкода є підставою цивільно-правової відповідальності. Шкода може бути матеріальною та моральною.

Правовими підставами настання конституційно-правової відповідальності є конституційно-правові норми, а фактичною – вчинення суб'єктом правопорушення. Протиправними визнаються діяння, які не відповідають вимогам конституційних норм. Особливістю такої відповідальності є те, що основними відповідальними особами виступають вищі органи державної влади.

Найбільш досліджуваним складом правопорушення є склад злочину. Наявність у діях особи складу злочину дозволяє державі застосовувати до особи заходи державного примусу. Ці заходи зазвичай несуть для особи негативний характер і встановлюють низку обмежень, тому дослідженню цього питання приділяється особлива увага.

Учення про склад злочину доволі ретельно розроблено в сучасній кримінально-правовій доктрині. Водночас у науковій літературі висловлюється судження щодо відсутності потреби розроблення складу злочину, оскільки, на думку окремих дослідників, якщо є відповідна кримінально-правова норма, за якою здійснюється кваліфікація злочину, склад злочину вже не потрібен.

Склад правопорушення – це сукупність передбачених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак протиправного соціально шкідливого діяння, за вчинення якого винна особа несе юридичну відповідальність [2, с. 27].

Склад правопорушення містить чотири необхідні елементи: об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкта і суб'єктивну сторону правопорушення.

Об'єкт – це певні блага чи соціальні цінності, на які посягає правопорушення (наприклад матеріальні та духовні цінності, честь, гідність, життя, здоров'я людини, власність, державна безпека, що захищаються нормами права, тощо). Сам об'єкт може розглядатися з різних позицій: як загальний, родовий і безпосередній. Окрім суспільних відносин, ознаками об'єкта складу правопорушення може бути предмет або потерпілий. Найбільш повно ці поняття висвітлені в доктрині кримінального права.

Об'єктивна сторона складу правопорушення визначається теоретиками права як «зовнішні» ознаки, що характеризують правопорушення; «зовнішнє вираження протиправного діяння»; «зовнішній прояв самого протиправного вчинку»; «сукупність зовнішніх ознак, що характеризують певне правопорушення».

Об'єктивна сторона складу правопорушення – це теоретична конструкція, яка передбачена в диспозиції правової норми або закономірно випливає з інших ознак правопорушення, що в ній передбачені, та характеризує зовнішню сторону правопорушення. Тому будь-який склад правопорушення характеризується такими ознаками, як діяння, наслідок (наслідки), причинний зв'язок між діянням і наслідками, спосіб, час, місце, знаряддя, засоби, обстановка вчинення правопорушення. Об'єктивна сторона складу правопорушення не завжди характеризується сукупністю перерахованих вище ознак.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу правопорушення є лише діяння, а інші ознаки залежать від того, чи передбачив їх законодавець у правовій нормі. Тобто вони стають обов'язковими ознаками об'єктивної сторони складу правопорушення лише тоді, коли вони прямо передбачені законодавцем.

У законодавстві України підкреслюється, що правопорушення може бути вчинене як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності, які традиційно об'єднуються у правову категорію «діяння» [3, с. 195].

Суб'єкт – це фізична чи юридична особа, яка вчинила правопорушення. Необхідна ознака суб'єкта правопорушення – його деліктоздатність, тобто визнана законом спроможність особи персонально відповідати за свої протиправні діяння. Нею може бути як фізична, так і юридична особа.

Фізичних осіб за політико-правовою належністю поділяються на громадян, осіб без громадянства (апатридів), іноземних громадян і біпатридів (осіб з подвійним громадянством). Для багатьох правопорушень цей статус особи не має значення (наприклад, для визнання особи винною у вчиненні злочину, адміністративного проступку, цивільного правопорушення тощо).

Коллективні суб'єкти правопорушення – це юридичні особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян (партії чи громадські організації), інші громадські об'єднання (наприклад, релігійні).

Слід відзначити, що вони не є простою сукупністю фізичних осіб, а такою, що мають документально юридично оформлену організаційну єдність (наприклад, у вигляді статуту організації), приймають юридично значущі рішення, виконують юридичні обов'язки, користуються повноваженнями і відповідають за правопорушення особисто як єдиний суб'єкт, спроможний визначати, формулювати, виражати ззовні та захищати волю власної організації. Деліктоздатність юридичних осіб (на відміну від фізичних) виникає не з моменту досягнення певного віку і психічного стану, а з моменту їх створення (наприклад, офіційної реєстрації підприємства).

Суб'єктивна сторона – це сукупність ознак, які характеризують

суб'єктивне ставлення особи до свого діяння та його наслідків.

Суб'єктивна сторона складу злочину – це внутрішній зміст злочину, це ті психічні процеси, які проходять у свідомості особи, коли вона вчиняє злочин, це її психічне ставлення до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння та його наслідків. Значення суб'єктивної сторони полягає в тому, що завдяки їй правильно визначенню: а) здійснюється належна кваліфікація діяння та його відмежування від інших злочинів; б) встановлюється ступінь суспільної небезпеки діяння й особи, яка його вчинила; в) здійснюється індивідуалізація покарання злочинця, вирішується питання про можливість його звільнення від кримінальної відповідальності й покарання.

Визначення складу цивільного правопорушення здебільшого виходить із факту підстави юридичної відповідальності. За цивільним законодавством, цивільним правопорушенням є невиконання або неналежне виконання цивільного зобов'язання однією зі сторін договору. Шкода є підставою цивільно-правової відповідальності. Шкода може бути матеріальною і моральною [4].

Правовими підставами настання конституційно-правової відповідальності є конституційно-правові норми, а фактичною – вчинення суб'єктом правопорушення. Протиправними визнаються діяння, які не відповідають вимогам конституційних норм. Особливістю такої відповідальності є те, що основними відповідальними особами виступають вищі органи державної влади. Доведено, що кожна з видів юридичної відповідальності має свої особливості.

Отже, склад правопорушення в загальній теорії держави і права, конструкція якого повинна бути першоосновою для інших галузей права, має суттєві відмінності в порівнянні зі складами правопорушень, матеріалізованими у галузях публічного та приватного права. За такого стану речей не вбачається за можливе коректно порівнювати між собою змістовне наповнення відповідних категорій.

Список використаних джерел

1. Самофалов Л.П., Самофалов О.Л. Теоретичні аспекти знань про склад правопорушення та їх практичне значення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 56–60. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32375>.

2. Комлик В.В. Склад правопорушення: теоретичні підходи та практичні виміри : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. URL: <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/disertatsiji-avtoreferati-vidguki/sklad-pravoporushennya-teoretichni-pidkhodi-ta-praktichni-vimiri>.

3. Семенович А.В. Правопорушення: поняття, склад та види. *Матеріали VIII наукових читань, присвячених пам'яті академіка В. В. Копейчикова* (м. Київ, 22 лист. 2018 р.) / Редкол. :

А. М. Завальний, Н. В. Лазнюк, Д. О. Тихомиров. Київ : НАВС, 2018.
С. 193–196. URL:

<https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/e878f8bd-fab5-4926-9889-a6e39b9a16b1/content>.

4. Гуцуляк М.Я., Костюк Л.О. Поняття, зміст та ознаки об'єктивної ознаки складу злочину. С. 1–5. URL: <http://law-dep.pu.if.ua/conference2014/articles/hutsulyak,%20kostyuk.pdf>.

Гудзенко Єлизавета Павлівна,
здобувач вищої освіти 2-го курсу,
Навчально-наукового інституту №2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Шаповал Леся Іванівна,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

За останні десятиліття обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів стало однією з ключових складових системи фінансового захисту як для власників транспортних засобів, так і для третіх осіб. Цей вид страхування відіграє значущу роль у регулюванні відшкодування збитків, що можуть виникнути внаслідок дорожньо-транспортних пригод, забезпечуючи захист фінансових інтересів учасників дорожнього руху.

Найбільш поширеним типом страхування від матеріальної шкоди є страхування автотранспорту. Проте варто розрізняти два основних види цього страхування: поліс страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (відомий як «автоцивілка»), який є обов'язковим згідно з законодавством України, та КАСКО – добровільне страхування транспорту.

Страхування транспортних засобів в цивільному законодавстві – це система заходів, спрямованих на захист власників транспортних засобів від ризиків, пов'язаних з їхнім використанням. Це може охоплювати різні види страхування, такі як страхування від збитків при аваріях, від крадіжок, від наслідків природних лих або від